

DAAVID

Raamatun punaisia lankoja

Timo Eskola/STI 18.2.2014

Kuningas Daavid on Vanhan Testamentin keskushenkilöitä. Hänen suurta kuninkuuttaan ihailaan kuningasten aikana, jolloin kansa kärsii langenneiden kuninkaiden väärän vallan alla. Suuret profeetat odottavat juuri Daavidin suvun vesan nostavan Israelin jälleen kunniaan ja Jumalan armotöiden kohteeksi. Jesajan mukaan Daavidin suku saa merkin: ”neitsyt tulee raskaaksi ja synnyttää pojan” kuningassukuun (Jes. 7:14). Jeremiaan mukaan langenneen kansan pakkosiirtolaisuus päättyy Daavidin suvun kuninkaan alaisuudessa: ”Kun se aika koittaa, Daavidin suvusta nousee Vanhurskas Verso” (Jer. 33:15). Myös Hesekielin mukaan Israelin restauraation keskushenkilönä on Daavidin poika, jonka johdolla kansa saa ikuisen liiton ja taatun rauhan. ”Minun palvelijani Daavid on oleva heidän kuninkaansa, heillä kaikilla on yksi ja sama paimen.” (Hes. 37:24; vrt. 34:23) Pakkosiirtolaisuuden evankeliumi toteutuu Messiaan johdolla. Kun pelastuksen aika koittaa, Herra saa jälleen olla Israelin Jumala.

Juutalaisen teologian käsityksiä Daavidista

Varhaisen seurakunnan toiveet olivat monessa mielessä samoja kuin muiden juutalaisten ryhmien toiveet toisen temppelin aikakaudella. Qumranin eskatologinen midrash 147 nivoo odotukset Daavidin suvusta esiin nousevasta Messiaasta Naatanin profetian toteutumiseen. Jaksossa lainataan ensin samoja jakeita, jotka mainittiin yllä, ja niitä seuraa selitys, joka yhä on pääosin luettavissa fragmentin heikohkosta laadusta huolimatta:

”Tämä on Daavidin verso, joka asettuu (tehtävänsä) Lain tulkitsijan kanssa ja jonka [hän nostaa] Sii[on]jissa viimeisi[nä] aikoi[na], niin kuin on kirjoitettu: *”Minä nostan Daavidin sortuneen majan.”* (Aam. 9:11)
Tämä on Daavidin sortunu[t] maja, [j]onka hän asettaa pelastamaan Israelin.” (4Q174, III).

Naatanin profetiassa mainittu temppele on niin ikään saman midrashin toiveiden kohteena. ”Tämä on se huone, jonka hän [perustaa] it[selleen] viimeisinä aikoina.” Qumranin teologiassa tunnistettiin siten sanaleikki Daavidin ”huoneen” (suomennoksessa ”majan”) ja Jumalan ”huoneen” välillä. Israelin pelastusta odotettiin Daavidin suvulta, jossa tuleva Messias, ”verso”, tuo kansalle vapautuksen. Daavidin pojan uskottiin myös olevan uuden temppelin rakentajan. Tämän temppelin luonteesta saattoi tietysti olla erilaisia käsityksiä. Toiveet uudesta temppelistä saattoivat olla hyvinkin konkreettisia. Toisaalta kuitenkin Qumranin teksteissä yleisemmin esiintyy ajatus siitä, että Messias puhdistaa Jerusalemin temppelin jumalattomista papeista. Samalla Qumranissa esiintyi käsitys, että yhteisö itse muodosti jo sen hetkisessä toiminnassaan Jumalan hengellisen temppelin kaikkine hengellisine lahjoineen.

Juutalaisuuden yleisemmästä käsityksestä kertoo puolestaan synagogarukouksen toive Daavidin suvun kuninkuudesta ja ihannekuninkaan ilmestymisestä. Yhteistä useimmille oppineille oli messiaanisen kuninkaan odotus, jota myös *Kahdeksantoista* rukous edustaa: ”korota nopeasti sen keskelle Daavidin valtaistuini.” Vaikka osa Israelin heimoista oli päässyt palaamaan kotimaahan, kansa eli vieläkin miehitysvallan alla. Siksi viikoittaisessa rukouksessa pyydettiin: ”Anna Daavidin vesan puhjeta esille nopeasti ja korota pelastuksellasi hänen sarvensa” (rukous 15).

Paavali ja Vanhan testamentin messianologia

Roomalaiskirjeen alun kristologia perustuu Paavalia vanhempaan kruunajaistekstiin, joka on säilynyt seurakuntien opetuksen formelina. Kohdan kaavamaisuus on vieläkin nähtävissä itse tekstistä. Paavalin on nimittäin ollut vaikea sovittaa julistuksen käytössä ollutta jaksoa sellaisenaan omaan lauseeseensa. Siksi kohta on kielellisesti vaikea ja hankala suomentaa. Lupaustraditio on näkyvästi esillä. Keskus on evankeliumissa, jonka ”Jumala on profeettojensa suulla edeltäpäin luvannut pyhissä kirjoituksissa” (j. 2). Kristologinen lause Daavidin pojan korottamisesta merkitsee siten profeettojen lupausten täyttymistä. Lukijalla on oikeus odottaa, että seuraavien lauseiden taustalta löytyvät Vanhan testamentin esikuvat.

(Poika), joka lihan puolesta on syntynyt Daavidin siemenestä
ja pyhyiden hengen puolesta kuolleistanousemisen kautta asetettu Jumalan Pojaksi voimassa
– Jeesus Kristus meidän Herramme (Room. 1:3-4; 1938)

Paavalin käyttämä rinnakkaisten lauseiden kooste on kielellisesti vaikea siksi, että siinä on toisaalta rakennetta luovia tekijöitä, kuten syntymisen ja asettamisen partisiipit sekä ilmaisut lihan mukaan ja hengen mukaan, mutta toisaalta epätarkkuutta. Esimerkiksi ilmaus ”tullut Daavidin siemenestä” on idiomi eikä muodosta suoraa paria millekään toisen lauseen jäsenelle. Lauseissa on myös eri lukumäärä sanoja. Jokaiselle sanalle ei löydy paria. Koska vastaavuutta ei ole, ensimmäisen lauseen avulla ei voi tehdä muotoon liittyviä johtopäätöksiä toisen luonteesta. Rakenteesta löytyy muitakin ongelmia. Muodollista rinnakkaisuutta alkukielessä luovat prepositiot *ek* ja *kata*, mutta ”siemenestä” tuleminen (*ek spermatos*) ja ”kuolleiden ylösnousemuksen tuottama” (*eks anastaseōs nekrōn*) eivät vastaa ajatuksellisesti toisiaan.

Jakson seemiläiset piirteet johtuvat Naatanin profetiasta (2. Sam. 7:12-14). Siinä Jumala vannoo Daavidille, että tämän jälkeläisistä tullaan korottamaan ihannekuningas. Tarkennettu käännös kohdasta kuuluu: ”minä korotan sinun seuraajaksesi sinun siemenesi, joka lähtee sinun ruumiistasi, ja minä vahvistan hänen kuninkuutensa” (7:12). Daavidin ”siemenen” korottaminen on lupaustradition perusteemoja. Naatanin profetiassa siemenen korottaminen kuninkuuteen ilmaistiin kaksimerkityksisellä sanalla, joka samalla merkitsee ylösnousemusta. Tämä näkyy vielä Septuagintastakin: ”minä korotan sinun siemenesi, joka tulee sinun jälkeesi” (*anastēsō to sperma sou meta se*). Tämä voitiin helposti tulkita Daavidin siemenen ylösnousemukseksi (*anastasis*). Roomalaiskirjeen lauseen mukaan Jeesus on ”tullut” Daavidin siemenestä. Se tarkoittaa yksinkertaisesti, että hän kuuluu Daavidin kuninkaalliseen sukuun ja täyttää messianologian luomat edellytykset. Vanhan testamentin esimerkin mukaan painopiste siirtyy kuitenkin seuraavaan lauseeseen, jossa mainitaan ylösnousemus. Pyhyiden Henki (*pneuma hagiōsynēs*) puolestaan on Vanhasta testamentista löytyvä muoto Pyhän Hengen nimityksestä. Lause ei siten puhu Jeesuksen hengestä eikä Pyhän Hengen yhdistymisestä Jeesukseen. Sen sijaan Pyhä Henki saa aikaan Jeesuksen valtaan asettamisen.

Jakson harvemmin huomattuna erikoisuutena on maininta ”kuolleiden ylösnousemuksesta”. Lause ei siten puhu vain Jeesuksen ylösnousemuksesta erillisenä tapahtumana. Ilmaus on monikossa. Kristologia puhuu yleisestä kuolleiden ylösnousemuksesta, joka tapahtuu päivien lopulla. Näin lause saa eskatologisen sävyn. Jeesuksen korottaminen on tapahtunut sillä hetkellä, kun yleinen kuolleiden ylösnousemus on alkanut. Tekstissä on näin ollen monta yksityiskohtaa, joiden selittäminen vaikuttaa jakson kokonaistulkintaan.

Mitä sitten tarkoittaa jälkimmäisen lauseen partisiippirakenne ”valtaan asetettu Jumalan Poika”? Narratiivi ei käsittele pojaksi tekemistä, vaan valtaan asettamista, kruunajaisia. Kun Daavidin jälkeläinen korotetaan eskatologian huippukohdassa taivaalliselle valtaistuimelle, hän saa universaalín vallan. Vanhat tulkinnat ja käännökset ovat siten virheellisiä: Jeesusta ei koroteta ”Pyhán Hengen voimalla”, häntä ei aseteta lapseuteen ”pyhyiden Hengen ansiosta”, eikä häntä ”määrätä Jumalan Pojaksi” ylösnousemuksessa. Sen sijaan Daavidin jälkeläinen saa intronisaatioissa sen vallan, joka hänelle on jo kirjoituksissa luvattu.

Dynaaminen käännös jaksosta kuulostaa hyvin erilaiselta, kuin viralliset suomennokset:

(Tämä Poika), joka sukunsa puolesta on Daavidin siementä,
on Pyhán Hengen kautta kuolleiden ylösnousemuksessa valtaan asetettu Jumalan Poika
– Jeesus Kristus meidän Herramme.
(Room. 1:3-4)

Vaikka formelin kielellisen rakenteen selvittäminen on haastavaa, sen kristologisen sisällön tulkinta on onneksi melko helppoa. Koska ensimmäinen lause ei suoranaisesti puhu Jeesuksen elämän maanpäällisestä vaiheesta, lause on tulkittava teologiseksi esitykseksi Daavidin pojasta. Silloin *koko formelin painopiste asettuu toiseen lauseeseen Jumalan Pojan vallasta*. Näkökulma on kuninkuudessa. Ensimmäinen lause onkin luettava toisen lauseen lävitse: korotettu Jumalan Poika on se Messias, joka lupauksen mukaan on Daavidin ”siementä”. Naatanin profetia on täyttynyt. Daavidin siemen on korotettu kuolleista ja kruunattu pyhán kansan kuninkaaksi.

Formelin kokonaisuus puhuu ylösnousesta Herrasta, joka on ylösnousemuksessa asetettu taivaalliseen valtaan, ja joka näin toteuttaa Daavidin siemenestä lausutut lupaukset. Daavidin pojan odotettu valtaan asettaminen koettiin ennen kaikkea eskatologiseksi tapahtumaksi. Ensimmäisille kristityille se merkitsi lopullista merkkiä eksiilin päättymisestä. Kansan vankeuden aika ja hengellisen pakkosiirtolaisuuden aika oli ohi. Apostolit julistivat Jeesuksen tavoin ”vangituille vapautusta” Jesajan evankeliumin mukaisesti. Nyt kansalla oli kuningas Daavidin valtaistuimella. Daavidin jälkeläisen valtaan asettamisen teema on siten eksiilin retoriikkaa parhaimmillaan. Se julistaa sekä lupausten täyttymistä että vallan vaihtumista.

Kertomus kruunajaisista ei ollut kuitenkaan enää poliittisen historian mukainen. Muutoksen oli aiheuttanut Jeesuksen ylösnousemus. Varhaisessa kristologiassa Messiaan intronisaation ajateltiin tapahtuvan taivaassa. Tämä kosmologia nousi erityisesti juutalaisesta teologiasta. Valtaistuimelle korottamisen tematiikka on tuttua valtaistuinmystiikasta. Daavidin Pojan kuninkuuden oletettiin toteutuvan taivaallisella kirkkauden valtaistuimella.

Kristologinen narratiivi puhuu siten Kristuksesta Daavidin suvun Messias-kuninkaana. Hän ei ole pelkkä juutalaisen teologian mukainen valtaan korotettu enkelihahmo tai taivaaseen korotettu patriarkka. Sen sijaan hän on taivaalliseen valtaan korotettu kuninkaallinen hahmo, joka hallitsee kaikkia taivaan joukkoja ja myös omaa valtakuntaansa. Tämä huomio johtaa ajatukset herruuden kristologiaan. Ensimmäiset kristityt samastivat tuntemansa Jeesuksen korotettuun Jumalan Poikaan. Kun korotettu Jeesus esitetään Jumalan Poikana taivaallisessa vallassa, hän on Daavidin jälkeläisenä messiaaninen *kyrios* Jumalan valtaistuimella. Taivaallisen vallan paikka on sekä juutalaisessa teologiassa että varhaisessa kristologiassa Jumalan taivaallinen temppeli.

Siellä, temppelin kaikkeinpyhimmässä (*debir*) Kristus istuu hallitsemassa messiaanista valtakuntaa. Siksi formeli päättyy *kyrios*-tunnustukseen: Jeesus Kristus meidän Herramme.

Apostolien teot ja ylösnousemuskristologia

Pietarin puheen avainteemana ovat Daavidin profetiat tulevasta ihannekuninkaasta. "Daavid oli profeetta, ja Jumala oli valalla vannonen luvannut asettaa Daavidin valtaistuimelle hänen oman jälkeläisensä." (Ap.t. 2:30). Vanhan testamentin teologian tärkeimpiin jaksoihin ja temppelin rakentamisen lupauksiin kuuluvassa Naatanin profetiassa (2. Sam. 7) Jumala vannoo Daavidille, että tämän jälkeläisistä tullaan korottamaan ihannekuningas (ks. yllä). Näin Jumala toteuttaa Daavidin "huoneen" eli hallitsijasuvun. Sanaleikki kannattelee kohdassa teologiaa siten, että Daavidin jälkeläinen rakentaa Jumalalle "huoneen" eli temppelin, mutta Jumala itse pitää yllä Daavidin "huoneen" eli suvun. Daavidin siemen saa Naatanin profetiassa vielä erityiset lupaukset siitä, että hänen valtaistuimensa vahvistetaan "ikuisiksi ajoiksi" ja siementä kutsutaan "Jumalan Pojaksi" (7:14).

Juudan leijona Ilmestyskirjassa

Ilmestyskirjan kristologia keskittyy kohta kohdalta Daavidin pojasta puhuvaan messianologiaan. Kirjoittajan mukaan Jeesus on "Juudan heimon leijona" ja "Daavidin juuriverso" (5:5). Daavidin pojan kuninkuus toteutuu taivaallisella valtaistuimella. Valtaistuin onkin näkijän taivasmatkan jatkuvana keskipisteenä: "Näin, että taivaassa oli valtaistuin ja sillä valtaistuimella istui joku, joka loisti kuin jaspis ja karneoli" (4:2-3). Tämä valtaistuin on Kristuksen ja Isän istuin, ja sen luo kutsutaan myös kaikkia uskovia.

Sen, joka voittaa, minä annan istua kanssani valtaistuimellani, niin kuin minäkin olen voittoni jälkeen asettunut Isäni kanssa hänen valtaistuimelleen. (3:21)

Korotettu ja kuninkuuteen kruunattu Kristus on Ilmestyskirjan ilmestyksen antaja heti kirjeen alusta lähtien. Hän on luotettava todistaja, "joka on esikoisena noussut kuolleista ja on maailman kuninkaiden hallitsija!" (1:5). Apokalyptisen kirjallisuuden näkyjen tapaan Kristus istuu nyt kirkkauden valtaistuimella ja häntä ylistetään yhdessä Isän Jumalan kanssa. "Hänen, joka istuu valtaistuimella, hänen ja Karitsan on ylistys, kunnia, kirkkaus ja mahti aina ja ikuisesti." (5:13). Ylösnousemus on myös Ilmestyskirjassa erityisesti kruunajaistapahtuma. Varhaisen kirkon metanarratiivi vaikuttaa yhä voimakkaana sukupolvea myöhemmin. "Koko maailman kuninkuus on nyt tullut meidän Herrallemme ja hänen Voidellulleen. Hän on hallitseva aina ja ikuisesti." (11:15).

Daavidin poika on ilmestyksessä samalla Danielin kirjan Ihmisen poika, kuninkaallinen Messias, joka tuo pelastuksen syntiensä rangaistusta kärsivälle kansalle. Johannes näkee ilmestyksessä Ihmisen pojan taivaan kultaisten lampunjalkojen keskellä.

Hänellä oli yllään pitkä viitta ja rinnan ympärillä kultainen vyö. Hänen päänsä ja hiuksensa hohtivat valkoisina kuin valkoinen villa, kuin lumi, ja hänen silmänsä olivat kuin tulen liekit Hänen jalkansa välkehtivät kuin sulatusuunissa hehkuva pronssi, ja hänen äänensä oli kuin suurten vesien pauhu. Hänellä oli oikeassa kädessään seitsemän tähteä,

hänen suustaan pisti esiin kaksiteräinen, terävä miekka, ja hänen kasvonsa olivat kuin loistava keskipäivän aurinko. (1:13-16).

Danielin kirjan kuvaukseen yhdistyy tässä Jesajan kirjan sanoma Herran palvelijasta, jonka suusta muodostuu terävä miekka: "Hän antoi minulle suun kuin terävän miekan, kätensä varjoon hän minut kätki, hän teroitti minun kuin nuolen, viineensä hän minut talletti" (Jes. 49:2). Tämä palvelija vapauttaa suunsa miekan avulla Israelin ja tulee valoksi kansoille: "Ei riitä, että olet minun palvelijani ja saatat ennalleen Jaakobin heimot, tuot takaisin Israelin eloonjääneet. Minä teen sinusta valon kaikille kansoille, niin että pelastus ulottuu maan ääriin saakka." (49:6).

Taivaassa seisova Daavidin poika on kuitenkin myös Karitsa. Tempeliteologian metaforat toistuvat Ilmestyskirjassa samaan tapaan, kuin Haprealaiskirjeessä. "Ja minä näin, että valtaistuimen ja neljän olennon edessä vanhinten keskellä seisoivat karitsa. Se oli kuin teurastettu, ja sillä oli seitsemän sarvea ja seitsemän silmää – ne Jumalan seitsemän henkeä, jotka on lähetetty kaikkialle maailmaan." (Ilm. 5:6). Tätä Karitsaa taivaan joukot ylistävät hänen antamansa uhrin tähden. "Karitsa, joka on teurastettu, on arvokas saamaan vallan, rikkauden, viisauden ja voiman, kunnian, kirkkauden ja ylistyksen." (5:12)

Lopulta myös eskatologisen tuomion toteuttaja. Ihmisen poika, jonka suusta lähtee terävä miekka, on samalla Daavidin poika, joka kuninkaana paimentaa kansoja rautaisella valtikalla. "Sillä miekalla hän lyö kansoja, hän paimentaa niitä rautaisella sauvalla ja polkee viinikuurnassa kaikkivaltiaan Jumalan hehkuvan vihan viinin." (19:15). Kristuksen taivaallinen kuninkuus merkitsee Ilmestyskirjassa sitä, että hän saa voiton Jumalan vastustajista. "Hänen viittaansa on reiden kohdalle kirjoitettu nimi: kuninkaiden Kuningas, herrojen Herra." (19:16).

Ilmestyskirjan kristologia toistaa kaikki tärkeimmät varhaisen kirkon kristologiset narratiivit. Kirjan mukaan Jeesus on ylösnousemuksen korotuksessa valtaistuimelle kruunattu Daavidin poika. Hän on kuoleman voittaja ja elämän ruhtinas. Kristus myös kärsii sovituksen tuottaen, ja hänet kuvataan myös ylösnousemuksen jälkeen uhrin antajaksi, Karitsaksi. Kristus on astunut taivaan temppeliin ja siellä hän hallitsee, kunnes hän lopulta polkee Jumalan vihan viinin. Taivaallisen valtaistuinsalin istuimella hallitseva Kristus istuu siellä, missä Isä istuu.